

Abeecednik

za slovenske ljudske šole.

Sestavila

A. Razinger in **A. Žumer,**

ljudska učiteljja.

Cena vezanej knjigi 20 kr.

V Ljubljani.

Natisnil in založil Ig. v. Kleinmayr & Fed. Bamberg.

1880.

PROPOSAL

Inv. N. 030019097

Salvatore

Predgovor.

Namén izdaje tega abecednika je, da bi se kolikor mogoče zadostilo terjatvam novega učnega reda za slovenske ljudske šole gledé obsega, tvarine in oblike. Priredjen je, kakor prejšni slovenski abecednik, le za prvo šolsko leto.

Oblike pisanim črkam so naj prestejše in naj lažje za podučevanje v pisanji. Kakor kažejo natanko prve vaje, je ravna debela črta podlaga vsakej črki. Ta metoda je v ljubljanskih ljudskih šolah zelo razširjena. Ako bi ta knjiga ugajala učiteljstvu, v kratkem izide bolj natančni navod tej pisavi.

Spisateljja.

Na vsak pri založniku kupljeni deseti iztis priloži se vodstvu šole ena knjiga za uboge učence.

Založnik.

i, u

i, u, u, i, i, u.

n

ni, nu, nu, in,

un, u-ni ni.

m

mi, mu, im,

um, miim u-ni.

o

on, no, o-ni mi.

i, u

i, u, u, i, i, u.

n

ni, nu, nu, in, un,
u-ni ni, i, n, u.

m

mi, mu, im, um,
mi in u-ni, u-mi, ni.

o

on, no, o-ni, mi,

O-NO, U-NO, NO
 IN O-NI, ON NI.

OU

UN, NU, NU-NU
 I-NU, NI-NU U-
 NU, I-NU UN.

VO

VI, VI-NO, VO-NU,
 NO-VO, NO-VI, NO-
 VO VI-NO, NO-VI-
 NU, O-NU, VI.

o-no, u-no, mi in o-
ni, on ni, on in o-ni.

a

an, na, ma-ma i-
ma, ni-ma u-ma, i-ma
um, on in o-na, na-
ma.

v

vi, vi-no, va-ma,
no-vo, no-vi, no-vo
vi-no, no-vi-na, o-na,
vi, ni-ma-mo vi-na,
on i-ma.

V V

VA-MA, VA-MA,

U-VA, MA-VA-VA

O-MA-VA, MI-VI

L L

MA, L-MA, L-MA,

VA, U-MA, MA,

I-MA, VA-VA VA.

L L

VA, VA-MA, VA-VI,

VA-VA, VA VA-VI

I-MA MA-VA.

r

ra-ma, ra-na u-ra, na-
ra-va, o-ma-ra, mi-ri, na
ra-mi.

e

en, e-na, e-no, ne, u-ne,
me, i-me, re-va ve, ve-ra,
ve-mo.

a, e, i, o, u.

c

ce, ce-na, re-ci, ra-ca,
v ro-ci i-ma mu-co, re-ci-
va mu, ov-ca.

ř

řl, o-řl, ři, o-ři,
 řo, mo-řo, o-mo
 mo-řl, o-mo-řl.

ř

ři, ři-mo, řo, řo-řo,
 řo, mi-řo, řo, řo-řo-
 ři, mi-řo mo.

ř

řl, řl-mo, řo, řo-řo,
 ři, ři-mo, řl-řo,
 řl-mo, řl-řl.

Č

če, o-če, či, o-či, ča, mo-ča.
 — o-na no-če, on me-če, u-či
 me, o-če me u-če, ni-ma mo-či.

Z

zi, zi-ma, zo, zo-ra, za. —
 na vo-zu vo-zi-mo re-či, mo-ča
 za-mo-či, za-vo-ra, na-ma-za-na
 mi-za.

Ž

že, že-na, ža, ro-ža, ži, ži-ma.
 — že-na že-ne ži-vi-no, ži-vi-ne
 ne mu-či-mo, na mi-zi re-že-mo,
 za zi-mo ni-ma ži-ve-ža.

b

be, bi, bo, bu, bu
 be-no, bi-no, vi,
 bo-vo, bu-mu, bu-
 ťe be, vo-zi-mo
 be-no, u-ťe be

š

še, ši, ša, šo, šu,
 ši-va, su-ša,
 šu-mi, mu-še mi
 va-še, o su-ši
 me mu-še, ve-zi.

S

si, su, so, sa, se.

ro-si, na no-su, me-so, o-sa, ra-se. — o-ni so sa-mi, i-ma-mo me-sa in si-ra, ce-sa-ri-ca, mu-ca se u-mi-va, ni ro-se, ne ra-se, on se-če se-no, on že-ne ži-vi-no.

Š

ša, še, ši, šo, šu.

ma-ša, na-še, ši-va, šu-mi. — ma-ša mi-ne, ne ši-va, še ni-ma ča-sa, no-si in su-ši, mi-ši so v ve-ži, na vi-ša-vi šu-mi, v ro-ci no-si ži-mo, če-mu i-ma-mo no-že?

t t

ti, ta, to, tu, te.

ti-ra, ta-re, to-ra,

tu, te-ta, ta-ri-ra.

d d

da, do, de, di, du.

da-ni se, do-mu,

de-te, di-ři, du ri.

t

ti, to, ta, te, tu.

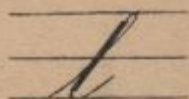
ma-ti, ži-to, te-ta, o-ta-va.

— te-ta mo-ta ni-ti, to-ča ta-re
ži-to, ti-či-ce so si-te. — za zi-
mo vo-zi-mo šo-to, ti-ca no-si
ži-mo, ži-to ra-se in zo-ri, te-
ža-va mi-ne, ne to-ži!

d

od, ud, ad, ed, id.

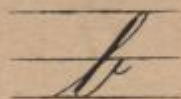
vo-da, de-te, di-ša-va, do-zo-
re-ti, do-ži-ve-ti, du-ša, ud. —
vo-da de-re, na-ša do-mo-vi-na,
de-te se ra-do va-di, od do-ma
i-de-mo. — te-ta mi da vo-de,
vi-di-mo so-se-da, ru-do vo-zi,
de-da i-ma-mo ra-di.

le, li, lo, la, lu.

le-to, li-se, lo-vi-ti,

šo-lu, lu-ča, de-lo.

bo, bi, ba, be, bu.

bo-sa, bi-ti, ri-bu,

be-se-da, bu-ča.

l

li, la, lo, lu, le, ul, al, il.

li-sa, de-že-la, de-lo, lu-na,
le-sa, le-vi-ca, se-lo, a-li. — li-si-
ca lo-vi ži-va-li, na-ša de-že-la,
mi-la do-mo-vi-na, si-la ni mi-
la, ze-le-na do-li-na, že-na so-li
me-so, ne la-ži!

b

ba, be, bi, bo, bu, ib, ub, ab, ob.
so-ba, ne-be-sa, o-bu-va-lo,
va-bi. — o-ba zo-ba, ža-ba bi-va
v lu-ži, ni bo-ba, ze-be me, ob
ro-bu so de-be-le bu-če; — v
šo-li be-re-mo, ra-bi-mo be-ri-
lo, re-va ne-se bu-ta-ro, be-ra-
či-ca be-ra-či.

h

hi, hu, ho, ha, he.

hi-sa, hu-do, ho-

se, mi-ha, oh!

h

hi, ho, hu, hu, hu.

hi-ta, ho-to, hu-ia,

ro-ke, hu-ra, uh.

h

ho, ha, hu, hi, he, ah, oh, eh, uh.
 ti-ho, ve-ha, le-nu-hi, oh! — ti-ho
 ho-di! ne hi-ti-mo, vo-ha-mo in
 di-ha-mo, re-va bo-le-ha in hi-ra.
 — v hi-ši so mu-he, no-si su-ho
 ro-bo, o-na na-bi-ra ma-hu, ob
 hu-di u-ri hi-ti-mo do-mu, ne
 bo-di-te hu-di!

k

ku, ke, ka, ko, ki, uk, ak,
 ok, ek, ik.

ku-ko-vi-ca, o-ko, ka-ša, ki-
 ta, uk. — ku-ko-vi-ca ku-ka, ka-
 ko ku-ka? ku-ku! ku-ra ko-ko-
 da-ka. — o-re-hi so su-hi, s ko-
 so ko-si-mo o-ta-vo, ne ka-li
 vo-de! o-na ku-ha ka-šo.

—
—
p

pa, po, pi, pu, pe.

pa-ša, po-do-ba,

pi-ka, pu-ra-peta.

—
—
j

ja, je, ji, jo, ju.

ja-ma, je-za, ju-ka,

ne je-zi se! me-ja.

p

pa, pe, pu, po, pi, up, op, ip.
 re-pa, pe-ro, le-po-ta, ka-pi-ca.
 — sa-pa pi-še, pu-li pe-so in re-
 po, pe-ri-ca pe-re, v pe-či pe-če-
 mo po-ti-ce. — ku-pi pe-ro! po-
 to-ki so ma-li, ku-pi-mo o-re-he!
 po no-či po-či-va-mo.

j

ji, ju, jo, ja, je, aj, oj, ij, ej.
 ju-na-ci, vi-jo-li-ca, je-ze-ro, oj!
 — če-be-le ro-ji-jo, je-le-ni so
 bo-je-či, je-se-ni se-je-mo, vo-ja-
 ki se bo-ju-je-jo, ko-va-či ku-je-
 jo. — o-ra-či or-je-jo, je-re-bi-ca
 po-je, ma-ti ku-ha-jo ka-vo.

y

yo, ya, yi, yu, ye.

yo-ra, ya-si-ti, yi-

ba-ti, yu-ba, iy-la.

f

fi, fu, fu, fo, fe.

fi-ya, fu-ra, fu-ti-

na, je-mo fi-ye.

g

ga, go, gu, ge, gi, og, ag, ig,
ug, eg.

no-ga, no-ge, ja-go-da, go-ba,
gu-ba. — go-ba go-ri, go-ve-do
go-ni-mo na go-ro, če-ga-ve so
go-si? go-vo-ri! — ne ža-li u-bo-
ze-ga! z ro-ka-mi de-la-mo, z
no-ga-mi ho-di-mo, vo-da ga-si
že-jo, ku-ha-mo go-be, ko-ze
ho-di-jo na go-ro.

f

fa, fi, fu, fo, fe, if, uf, of.

fa-ra, fi-ga, fu-ži-na. — fu-
ži-na je na vo-di, fi-ge ra-di
je-mo, fa-ra je ve-li-ka, v fa-ri
so fa-ra-ni. — go-ra je go-la,
be-re-mo in ka-že-mo.

le-vi, lev, bo-bi, bob,

re-pi, rep, ga-di, gad,

ko-ti, kot; ra-ki, rak; me-hi, meh. —
 pav i-ma lep rep. — lev je hud. — dob je
 vi-sok. — top je na-bit. — lok je na-pet.
 — gad je siv. — mah je suh. — če-mu je
 meh?

re-či, reč, go-si, gos,

ko-ši, koš, ve-ži, vež;

no-ži, nož. — de-ček je ru-de-čih lic.
 — red je le-pa reč. — kos je tič. — vo-da
 te-če čez jez. — na do-bu so šiš-ke. — miš
 i-ma nag rep. — mož i-ma nož.

bo-ji, boj, ve-mo, vem,
 ži-va-li, ži-val, je-le-ni,

je-len; pu-ra-ni, pu-ran. — vol nam
 da-je loj. — sin, i-mej o-če-ta in ma-ter
 rad! — jed je bož-ji dar. — sem v šo-li.
 — šel bom sam do-mu.

st-rl (st-rl), st-rla, št-
 no, st-ta, št-ža-va.

pes lo-vi sr-no. — dr-ži jo za no-go.
 — na vr-tu so tr-te. — zr-no je tr-do.
 — sr-pi so že-lez-ni. — kr-ti so čr-ni.
 pr-ti so be-li.

- lj:** ljub, lju-be-zen, ljud-je, me-tulj, molj,
ze-lje, olj-ka.
- nj:** nji, nji-va, konj, o-genj, pi-sa-nje,
nje-na.
- bl:** bla-go, bla-zi-na, blisk, bli-zo, bled.
- br:** bra-da, bra-na, bre-me, bre-za, bri-
nje, bri-ti, bri-sa-ča, brus, brat.
- pl:** pla-ni-na, pla-ča, ple-če, ple-me,
plug, plot, plju-ča.
- pr:** pra-prot, pri-ča, pre-di-vo, prag,
prah, proč.
- dl:** dla-ka, dle-to, dlan.
- dr:** dre-vo, dre-ma-ti, dro-biž, dru-god,
drag.
- tl:** tla, tla-ka, tle-ti, tlak.
- tr:** tra-va, tra-ta, tru-ma, tri, trak,
trop, trud, tresk!
- st:** ste-na, star, past, vest, me-sto, čast.
- str:** stre-ha, stru-na, stra-ža, stran,
strop, strije.

sl: sli-va, slu-ga, mas-lo, ves-lo, sluh.

sv: svi-la, svi-nja, sve-ti-nja, svi-tek,
svoj.

sr: sra-ka, sraj-ca, sre-da, sre-nja, ne-
sre-ča.

sp: spa-nje, spi-sa-ti, spo-daj, spo-min.

spl: sple-sti, sples-ni-ti, sploh.

sk: ska-la, ska-ka-ti, skok, skr-be-ti.

skl: skle-da, sklo-ni-ti, sklon, sklep.

št: šte-ti, šte-vi-lo, šti-ri, štor, po-šten.

šč: šču-ka, kleš-če, šče-ti-na.

šk: škar-je, škr-ba, škr-ja-nec.

zl: zla-to, zlo-ži-ti, zli-ja-ti, zlog, zlat.

zb: zbi-ra-ti, zba-ti se, zbor.

zd: zdi-ho-va-ti, zdaj, zdih-ljaj.

zdr: zdra-vi-lo, zdru-ži-ti, zdrav-je.

zr: zre-za-ti, zra-ven, zrak, zrel.

zv: zvon, zve-li-čar, zve-ri-na, zvo-ni-ti.

žl: žli-ca, žleb, žlič-njak.

žr: žre-ti, žre-be.

gl: gla-va, glo-bok, glo-da-ti, gluh, glas.

gr: gri-va, gre-di-ca, grad, grah, greh, grozd.

hr: hra-na, hrast, hren, hrib, hrup, hrošč.

kl: kla-di-vo, kla-ja, klo-buk, klas, klet, klic, klop.

klj: klju-ka, ključ, kljun.

kr: kri, kra-va, kro-jač, kre-da, krokar, kro-na, kruh, kralj, kres, križ, kriv, krop, kro-pi-ti.

kv: kva-ri-ti, kvas, kviš-ko.

n N   n N

Nazaret, Nikolaj

Nazaret je mesto. Nikolaj je bil škof. Navada je železna srajca.

m M   m M

Marija, Martin

Mati kličejo Matija. Marko, le po se vedi! Martinček je nedolžna živalica.

u U   u U

Uršula, Urban.

Ulrih je priden učenec. Učitelja imamo radi. Ubogajmo ga! Uršula plete.

v V

Valentin, Viktor.

Veronika, Valburga, Vid, Vič. —
V mestu živi veliko ljudi. Viktor in
Valentin sta naša součenca.

z Z - ž Ž

Zašrek, Zeleniški.

Zlatoust, Zalog, Žabnica. — Živali
so naše do brotnice. Zgodaj vstajaj!
Zemlja je velika.

o O

o O

Ortija, Otom.

Olga, Ogersko, Oglej. — Olga je redna. O pravem času v šolo hodi. Oče jo ljubi. Na Ogerskem bivajo Ogri.

a A

a A

Alotrij, Ana.

Adam, Anton, Amerika. — Afrika je del sveta. Avstrija je mogočno cesarstvo. Amalija ljubi sestro Ano.

c C - č Č

Cecilija, Luhanija

Ciril, Celje, Celovec, Čehi. — Človeška pomlad cvete le enkrat. Čas hitro beži. Cecilija, ne trati časa!

e E

Elizabeta, Emil.

Eva, Evgen, Egidij, Evropa. — Eva je bila Adamova žena. Emil in Elizabeta sta bratranca. Evropa, Azija, Afrika, Amerika in Avstralija so deli sveta.

g G   **g G**

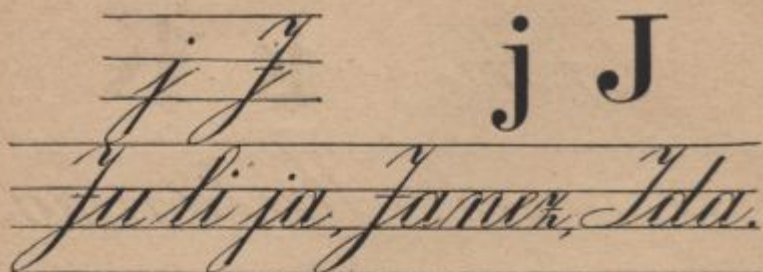
Gregor, Gizele.

Gu stav, Gab rijel, Ev sta hij. — Go lob-
ček je čedna živalica. Glej njegove
snažne nožice! Gorica je mesto. Na
Gorenjskem so visoke gore.

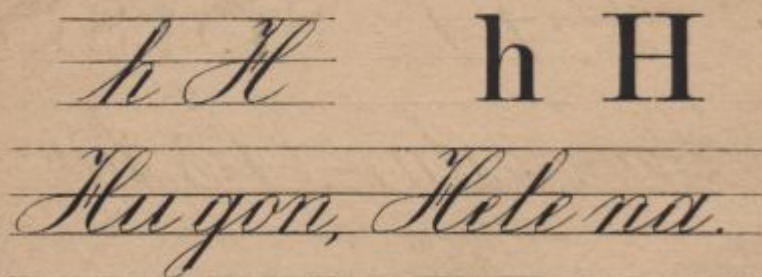
i I   **i I**

Izidor, Iva na.

I da, I zidor, I zak, I drija. — Imamo
skrbne stariše. Imenuj dele sveta! V
Idriji na Notranjskem se koplje živo
srebro.

Jožef, Jurij, Jarnej, Ivan. — Jeruzalem je sveto mesto. Jelen ima velike rogove. Jožef pomaga Janezu delati. Je njegov prijatelj.

Henrik, Jarnej. — Hrvaško je naša sosedna dežela. Hčere, bodite ponižne! Hudobnih otrok se ogibajte!

k K   **k K**

Karol, Katarina.

Klement, **K**ristina, **K**onrad. — **K**olpa
meji **K**ranjsko od **H**rvaškega. **G**rinto-
vec je gora med **K**ranjskim in **K**oroš-
kim. **K**ranj je staro mesto na **G**orenj-
skem.

s Š   **s S - š Š**

Stanišlav, Šiška.

Sebastijan, **Š**tefanija, **S**ava. — **S**ava
teče mimo **Š**marne gore. **G**rađec je
glavno mesto **Š**tajerskega. **S**poštuj
svoje predstojnike! **Š**iška je vas.

Leopold, Leon, Lucija. — Lažniku nikdo ne verjame. Laž ima kratke noge. Šiška in Ježica ste vasi blizo Ljubljane. Leto ima štiri letne čase.

Triglav, Trst, Tržič, Tobija. — Trst je veliko trgovsko mesto. Trgovci kupujejo in prodajajo blago. Tujega blaga se ne dotikaj! Triglav je najvišja gora na Kranjskem.

f F

Filip, Frančiška.

Ferdinand, Friderik, Feliks. — Filip in Florijan sta brata. Sestra je Frančiška. Cesar Ferdinand je bil jako dobrotljiv. Franc Jožef so naš cesar.

p P

Peter, Pavlina.

Praga, Postojina, Primorje. — Peter in Pavel sta bila apostelja. Pri Postojini na Notranjskem je sloveča jama. Praga je lepo mesto.

r R   **r R**

Robert, Rožna.

Rim, Radovljica, Ribnica. — Rudolfovo (Novo mesto) je mesto. V Rimu prebiva papež. Raj je bil lep kraj. Rana ura, zlata ura.

b B   **b B**

Barbara, Bled.

Bogomila, Bled, Betlehem. — V Bohinji izvira Bohinjska Sava. Bled je lep kraj na Gorenjskem. Misli vedno na Boga! Boj se greha!

d D   **d D**

Dominik, Dunaj.

Doro teja, Dunav, Dra va. — Dra va
in Sava se stekate v Dunav. Dunaj
je glavno mesto našega cesarstva. Go-
renjsko, Dolenjsko in Notranjsko so
deli Kranjske dežele.

a A, b B, c C,
 ě ě, d D, e E,
 f F, g G, h H,
 i I, j J, k K,
 l L, m M, n N,
 o O, p P, r R,
 s S, ť ť, t T,
 u U, v V, ʒ ʒ,
 ʒ ʒ.

a	A,	b	B,	c	C,
č	Č,	d	D,	e	E,
f	F,	g	G,	h	H,
i	I,	j	J,	k	K,
l	L,	m	M,	n	N,
o	O,	p	P,	r	R,
s	S,	š	Š,	t	T,
u	U,	v	V,	z	Z,
		ž	Ž.		

Moška krstna imena.

Andrej, Blaž, Lene,
Dominik, Emil, Flori-
jan, Gregor, Henrik,
Fridor, Jakob, Karol,
Leopold, Matej, Niko-
laj, Oton, Peter, Ru-
dolf, Stanislav, Si-
men, Tomaž, Urban
Valentin, Zlatoust.
Žiga.

Ženska krstna imena.

Ana, Barbara, Cecilija, Doro-teja, Elizabeta, Frančiška, Gizela, Helena, Ida, Julija, Klara, Lucija, Marija, Neža, Olga, Pavlina, Rozalija, Sabina, Štefanija, Terezija, Uršula, Veronika, Zofija.

Priimki.

Ahacelj, Bohorič, Cojz, Čop, Dalmatin, Erjavec, Florijančič, Globočnik, Hladnik, Ipavec, Janežič, Kopitar, Levec, Metelko, Novak, Orožen, Preširen, Ravnikar, Slomšek, Toman, Umek, Vodnik, Zalokar, Žemlja.

Vaje v branji.

1.

Kovač je rokodelec. Hiša je poslopje. Kosa je orodje. Kruh je jed. Voda je pijača. Suknja je oblačilo. Črevlji so obuvalo. Klobuk je pokrivalo. — Konj je domača žival. Zajec je gozdna žival. Sinica je ptica. — Črešnja je sadno drevo. Smreka je gozdno drevo. Pšenica je žito. Vijolica je cvetica. — Železo je kovina.

Kaj je meso, šola, kapa, telovnik, vino, škornji, krojač, jagnje, lisica, lastovica, hruška, lipa, lilija, srebro, proso, sekira?

2.

Sneg je bel. Tinta je črna. Kri je rudeča. Zlato je rumeno. Lisica je rujava. Nebo je modro. Trava je zelena. Golob je siv. Kaj je še belo? Kaj je še črno, rudeče, rumeno, rujavo, modro, zeleno, sivo?

Hruška je sladka. Kaj je še sladko? Jabelko je kislo. Pelin je grenak. Meso je okusno. Juha je slana.

Cerkev je **velika**. Hišica je **majhna**. — Drevo je **visoko**. Grm je **nizek**. — Cesta je **široka**. Steza je **ozka**. — Kosa je **dolga**. Nož je **kratek**. — Železo je **trdo**. Kruh je **mehek**. — Led je **mrzel**. Peč je **gorka**. — Tabla je **voglata**. Krajcar je **okrogel**. — Palica je **ravna**. Veja je **kriva**. — Sekira je **ostra**. Škarje so **skrhane**.

3.

Oče orjó. Mati kuhajo. Sin vozi. Hči plete. Hlapec seka. Dekla pere. — Mlinar melje. Pekár peče. Mesár kolje. Črevljár šiva. Kdo še šiva? Zidár zida. Tesár teše. Mizár obla. Kováč kuje. Ključaničar pili. Tkalec tkè. Barvar barva.

Pes laje. Mačka mijavka. Konj rezgeta (hrže). Krava muka. Osel riga. Ovca bleketa. Koza mekeče. Prašič kruli. Petelin poje. Kokoš kokoče. Gos gogoče. Golob gruli. — Volk tuli. Medved renči. Lev rjove. — Skorjanec žvrgoli. Krokár kroka. Sova vpije. — Žaba reglja. Kača siče. Brencelj brenči.

Škornji škripljejo. Veriga rožljá. Zvon klenka. Mlin ropoče. Potok šumi. Veter vrši. Grom bobni. Struna brni. Orgle bučé. Denar cvenka. Voz drdrá. Led poka.

Nazórni nauk in berila.

A.

Š o l a.

Hodimo v šolo. Učenci smo. V šolski sobi vidimo okna, duri, stene, strop in tla. V sobi stoji peč in veliko klopi. Vsak učenec sedi na svojem prostoru in gleda gospoda učitelja. Pred ukom molimo ali pojemo. Potem računimo, beremo, pišemo ali risamo. Pod klopjo ima vsak učenec spravljene šolske priprave: knjigo, tablico, računico, pisalo, gobico, pisanko, držalo in pero. V klopi je tintnik s tinto. Pred klopmi je šolska tabla, računski stroj, miza in stoli. S kredo pišejo gospod učitelj na tablo, z gobo pa brišejo. Na steni visi razpelo in lepa cesarjeva podoba.

Učitelj pripovedujejo, mi pa poslušamo. Potem izprašujejo in mi odgovarjamo. Po uku zopet molimo ali pojemo. Iz šole gremo redno in mirno domóv.

Pred ukom.

O Bog, ki slabim rad pomagaš,
Ozri se milostno na nas!
Daj nam, da pridno se učimo
In tebi služimo ves čas!

Po uku.

Pomagaj, Bog, da vse nauke
Zvestó si v srcu hranimo,
Da vedno se po njih ravnamo
In večno srečni bodemo.

Bodi postréžen.

Nekega dne so otroci dohajali v šolo, pa so bili vsi nekako tihi in žalostni. Učenik vprašajo: „Kaj vam je, da danes niste nič kaj veseli in se tako žalostno pogledujete?“ Otroci molče. Potem reče neki deček: „Žalostni smo zavoljo Jakca, ki je zbolel.“

„Ali imate Jakca radi?“ vprašajo učenik.

„Radi, radi ga imamo!“ odgovoré enoglasno vsi otroci.

„Zakaj ga imate tako radi?“ vprašajo dalje učenik.

„Zato, ker je tako dober in ljubeznjiv,“ odgovoré otroci.

Neki deček pripoveduje: „Jaz sem enkrat knjigo zgubil; Jakec mi jo je poiskal in prinesel.“

Neka deklica pravi: „Šla sem po poti in velik pes je tam stal, bala sem se ga; Jakec me vidi, pride k meni ter gre z menoj mimo psa.“

Drug učenec pravi: „Meni je Jakec večkrat pomagal, ako nisem mogel kaj spisati.“

Še drug pripoveduje: „Jaz sem nesel težak jerbas z polja in nisem mogel dalje: Jakec me sreča in mi pomaga jerbas nesti.“

Tako pripovedujejo otroci drug za drugim in učenik pravijo: „Jakec je tedaj res prav postrežljiv in priljuben deček. On rad pomaga vsacemu, komur le more. Molili bomo zanj, da bi kmalu ozdravel.“

Vsi otroci so živo ganjeni in nekateri se celo jokajo. Učenik molijo, otroci pa za njimi tako le: „Ljubi Bog! prisrčno te prosimo, da bi dal našemu dobremu tovarišu kmalu ozdraveti.“

Jakec ozdravi in pride zopet v šolo. Vsi otroci hité k njemu, prijazno ga pozdravljajo in so zelo veseli.

*Dobro delaj vsakikrat,
Vsak imel te boše rad!*

B.

Človek.

Otrok sem. Vsak otrok je človek. Človek ima dušo in telo.

Duše ne vidimo. Z dušo mislimo in čutimo veselje ali žalost. Z dušo razločujemo, kaj je prav ali ni prav. Duša ima **um** in **pamet**. Duša je neumrjoča.

Telo vidimo. Telo je umrjoče. Deli telesa so: glava, trup in udje. — Na glavi imam lasé, čelo, oči, nos, usta, brado, senci, lica, ušesa. Nad očmi imam obrvi. Oči s trepalnicami zapiram. Z očmi vidim rumeno solnce, modro nebo, pisane cvetice, zelena polja. Kaj še vidimo? Slepec tega ne vidi. Revež je. — Z ušesi slišim ljudi govoriti in ptičice peti. Kaj še slišimo? Gluhec ne sliši. — Z nosom duham cvetice. Vijolica lepo diši. Kaj še diši? — V ustih imam zobé, jezik in nebó. Z zobmi jem. Z jezikom govorim in okušam jedí. Hruška je sladka. Kaj je še sladko? Zelje je kislo. Kaj je še kislo?

Glava tičí na vratu. Trup ima prsi, hrbet in trebuh.

Udje so roke in noge. Roka se giblje v komolcu in ramenu. Na rokah imam po pet prstov; ti so: palec, kazalec, sredinec, prstanec in mezinec. Na vsakem prstu je noht. — Noga ima stegno, koleno, méča in piščal, peto in stopalo s petimi prsti.

Na vsem telesu čutim, ali je izba gorka ali mrzla. Kaj še čutimo?

Jaz vidim, slišim, duham, okušam in čutim (tipljem). Imam petero čutov: **vid**, **sluh**, **vônj** (duh), **okus** in **tip**.

Ljubi svoje stariše.

Jožek, Nežica in Francek sedeli so skupaj pred hišo. Pogovarjali so se o očetu in materi. Jožek, starejši brat, pravi: „Včeraj so mi oče dali novo knjižico.“ Sestra pravi: „Meni so mati kupili lep robec za god.“ Francek pravi: „Zvečer nam bodo mati dali mleka in kruha.“ Potem še dalje govoré, kako dobri so jim oče in mati. Jožek tudi pripoveduje o sosedovi deklici, ki so jej mati umrli. Vsi se tiho pogledajo in imajo solzne oči. Francek reče: „Naša mati ne smejo umreti!“ Vsi gredó v hišo in nikjer niso tako radi, kakor pri ljubih stariših.

Ti otroci so ljubili očeta in mater.

C.

Jed in pijača.

Zjutraj, popoldné in zvečer jem. Kar jemo, imenujemo **jed**. Vsak človek potrebuje jedí. Največkrat jemo **kruh**. Kruh se dela iz moke; je črn ali bel. O božiči pekó mati potice, o veliki noči kolač in pogačo. Tudi jemo **juho** in **mesó**. Juha je zdrava. Mesó je tečno. Mesó dobivamo

pri mesarji. Mesár kolje vole, krave, teleta, ovce, kozé in prašiče. Kakšno mesó imamo? Prašiče k praznikom domá koljemo in delamo **klobase** ter sekamo **slanino**. Lovec strelja srne, jelene, zajce, jarebice. Mesó teh živali imenujemo **divjačino**. — Z mesom jemo grah, lečo, zelje, repo, solato; te jedi so **zelenjava**. Otroci radi jemo **sadje**, kakor: črešnje, hruške, jabolka, češplje, grozdje, orehe in kostanj.

Pred jedjó in po jedi molimo. Preveč ne smem jesti, da ne zbolím. Prevročih ali premrzlih jedil in nezrelega sadja tudi ne jém, ker je nezdravo.

Kadar sem žejen, pijem. Kar pijem, je **pijača**. Najbolj zdrava pijača, je **voda**. Če mi je vroče, ne pijem mrzle vode. **Mleko** je tečna in dobra pijača. Kdaj pijemo **kavo**? Odrasteni ljudjé pijó tudi **vino** in **pivo**.

Bodi usmiljen!

Matijček in Milica sta prišla ravno iz šole domóv. V veži vidita starega moža. Bil je slabo oblečen in ves se je tresel od mraza.

Siromak ja nagovori: »Usmilite se me, lačen sem, prosim, dajte mi malo kruha!«

Milica: »Pojdite z nama v hišo, da se malo pogre-
jete! Danes imamo gorko v hiši.«

Matijček prime siromaka za roko in ga pelje v hišo.

Nežica prosi mater: »Ljuba mati! dajte ubožčeku
kaj jesti. Prosil je kruha, dajte mu tudi kaj gorkega.«

Matijček pa stopi k očetu in pravi: »Oče! podarite
siromaku kako ponošeno obuvalo.«

Siromak je dobil vsega dosti, česar mu je bilo treba.
Preden odide, zahvali se, rekoč: »Malokje našel sem
tako milosrčnih otrok, kakor sta vidva. Stotero vama
Bog povrni, kar sta za mé pri dobrih stariših izprosila!«

Stariše je otročja milosrčnost jako ganila.

Revežem pomagaj rad,
Revež tudi tvoj je brat!

Uganjke.

Je belo ko sneg, zeleno ko detelja, rudeče ko kri, otrokom
diši, kako se veli?

Velik sem kot hiša in majhen kot miš; grenek kot žolč in
vsi ljudje me radi jedó; kdo sem?

Če kviško vržeš, je belo, če na tla pade, je rumeno. Kaj je to?

Č.

Obleka.

Kadar zjutraj vstanem, oblečem se. Na životu
imam **srajco**. Srajco dela šivilja iz platna. Platno
tke tkalec iz preje. Prejo prede predica iz prediva.

Predivo pa tare terica iz lanu. Potem oblečem hlače, telovnik in suknjo. To obleko dela krojač iz suknà. Suknò se dela iz volne. — Na noge obujem nogovice in na te škornje ali črevlje. Škornje in črevlje dela črevljár iz usnja. Usnje dela usnjár iz kož. — Na glavi imam klobuk ali kapo, po letu pa slamnik. Klobuke dela klobučár. Po zimi nosimo plašče in kožuhe.

Obleko mi oskrbujejo stariši. Obleka veliko stane. Zaradi tega jo varujem in pazim, da je ne zamažem in ne raztrgam. Vsako oblačilo je lepo, da le ni raztrgano ali nesnažno. Ob nedeljah in praznikih nosim praznično obleko.

Obleka pokriva in greje teló. Trebuh in noge moram po zimi gorko oblačiti, da ne zbolim. Tudi po snegu in po vodi ne hodim, da mi ne pride mokrota v črevlje.

Naštejte moška oblačila!

Katera so ženska oblačila?

Golobček.

Golobček, čedna stvarica!

Vsak ljubi te in rad ima.

Mi bomo tudi, kakor ti,

Prav pridni, čedni vsi!

*Golobček, krotka stvarica!
Vsak ljubi te in rad ima.
Mi bomo tudi, kakor ti,
Prijazni z vsemi in krotki.*

Poslušaj dober svēt.

Matej je bil poslušen deček. Igrał se je necega pomladanskega dné z družimi otroki na travniku, kjer je bil ravno sneg skopnel. Vsi skačejo sém in tija, dokler ni bilo vsem zeló vroče. Slečejo tedaj suknjice in se hladé.

Mimo pride star mož in opominja otroke, da naj ne bodo slečeni, da se ne premrazijo in ne zbolé. Svoje glavni otroci se še ne zmenijo za dober svēt starega moža in se igrajo do večera na trati. Samo Matej hitro uboga, obleče suknjico in gre domóv.

Kmalu potem zbolí več teh otrok ter morajo dolgo bolni ležati. Matej pa je bil zdrav in vesel, kakor poprej.

Uganjka.

Kdo ima iz samih šivank suknjo?

D.

Stanovanje.

Človek potrebuje stanovanja. Če dežuje ali sneží, sem v hiši pod streho. Po zimi se v gorki hiši grejem. Po noči spim v hiši. Hiša je zidana ali lesena. Skozi vrata hodim v vežo, iz veže

skozi duri v sobo ali kuhinjo in po stopnicah v klet ali v prvo nadstropje in pod strešje. Streha pokriva hišo. Na strehi je dimnik.

V sobi bivamo po dnevi in po noči. Tla, strop, stene, okna, vrata in peč so deli-sobe. V sobi je miza; pri mizi so stoli ali klopí. Pri steni stoji póstelja in predalnik za obleko. Obleka se tudi v skrinji hrani. Na steni visi ura, podobe in zrcalo. Mati skrbé, da je soba in vsa hišna oprava snažna. V sobi in v vseh hišnih prostorih mora biti zdrav zrak. Zato vsak dan odpiramo okna in vrata.

V kuhinji je ognjišče. Na ognjišči kuhajo mati jedí. Škaf, korec, lonec, ponev, skleda, kuhalnica, burkle, sklednik in žličnják so kuhinjsko orodje. Kuhane jedi nosijo mati na mizo. Miza je pogrnjena s prtom. Na prtú so krožniki, žlice, vilice in noži.

Hišo zidajo zidárji. Streho stavijo tesárji. Mizár izdeluje hišno opravo. Ključaničar obkuje okna in vrata. Steklár reže šipe in jih v okna vdeluje.

Petelinov klic.

Kikiriki!

*Brž otroci ustanite,
Se umite in molite;
Ta, ki dolgo spi,
Pač nič vreden ni,
Kikiriki!*

Kikiriki!

*Knjige brž v roké vzemite,
Marno, pridno se učite;
Kdor se mlad uči,
Kruha dost' dobi,
Kikiriki!*

Kikiriki!

*V šolo le hodite radi,
Dokler ste še čvrsti, mladi;
Kdor rad poleži,
Šolo zamudi,
Kikiriki!*

Uganjke.

Šviga švaga čez dva praga. Kaj je to?

* * *

Kdo svojo hišo vedno sê sabój nosi?

* * *

Luknjica pri luknjici, pa vendar vodo drži. Kaj je to?

*E.***Družina in človeška doba.****Veseli god.**

Nekega popoldne vprašajo gospod učitelj Matijčka: „Kaj si danes tako vesel?“ Matijček odgovori: „Naš ded (stari oče) obhajejo danes svoj god. Jaz, moj brat Lovro in sestrice Milica veselili smo se že davno tega dne. Zjutraj smo na vse zgodaj vstali in se praznično oblekli. Oče in **mati** naučili so nas prav lepih voščil. Prišli so tudi **strije** in **teta** in so se sabój pripeljali mojega odraslega **bratranca** Jožeta in **sestričino** Ano. Ko je bila vsa **družina** zbrana, šli smo se **sorodniki** vred dedu voščiti. Jaz in Lovro bila sva prva. Babica pa so nesli malo Milico. Jaz in bratec stopiva pred deda in vsak pové svoje voščilo. Jaz sem voščil:

Zdrave, srečne Vas ohrani
 Večni Oče in Gospod!
 Vseh naj Vas nadlog obrani,
 In naj spremlja Vas povsod!
 To otrok Vam vošči vdani
 Danes za veseli god.

Moj manjši bratec Lovro pa:

Naj Bog sè srečo Vas obsuje,
Zdravje, mir Vam podeli,
Vse kar srce poželjuje
Naj Vam dá v obilnosti.

Mala Milica podala jim je lep šopek cvetic. Potem so voščili moji ljubi stariši in sorodniki.

Ko so naš stari oče videli, da jih imamo **vnuki**, **stariši** in sorodniki tako radi, bili so tako veseli, da so se od veselja jokali. Opoludné ostali so tudi sorodniki pri kosilu. Vsi smo bili prav veseli.

Učitelj na to rekó: „Prav lepo ste storili in pokazali, da ste svojemu dedu hvaležni in da jih spoštujete. Ded in babica sta **starčka**. Vsacega starega človeka moramo spoštovati. Tvoj oče in strije še nista tako stara; sta **moža**. Mati in teta pa ste **ženi**. Odrasli bratranec Jože je **mladenič** in sestričina Ana je **devica**. Ti in tvoj bratec Lovro sta **dečka**; Milica je pa **deklica**.

Otroci! spoštujte in ubogajte vsacega odraslega in izkušenega človeka, posebno pa svoje stariše. Dajó vam vse, karkoli potrebujete: jed, obleko in stanovanje. Kdor nima očeta in matere, je **sirota**.“

Uganjka.

Kdo hodi zjutraj po štirih, opoludné po dveh in zvečer po treh?

F.

C e r k e v.

Nedelja.

Francek pripoveduje v šoli: „Včeraj je bila nedelja. Ko smo vstali, rekli so oče: Danes ne bomo delali; počivali bomo, ker je Gospodov dan. Mati so nam dali vsem praznično obleko. Zvonovi so zapeli in šli smo sè stariši v cerkev. Cerkev je najlepše poslopje v vasi. Od daleč se že vidi zvonik, na katerem je cerkvena ura. Vrh zvonika je križ. Pokazali so nam oče tudi strelovod na zvoniku. Skozi line se vidijo zvonovi. V cerkev smo šli skozi vélika vrata. Nad vrati naslikano je Božje oko. Pri vratih je kropilnik z blagoslovljeno vodó. Na eni strani je krstni kamen. Peljali so me oče po sredi cerkve pred véliki oltar. V oltarji je velika svetnikova podoba. Na oltarji je cerkovnik prižgal sveče, katere so v lepih, visokih svetilnikih. Duhovnik pridejo iz žagrada v lepem, mašnem oblačilu. V rokah nesó kelih. Maša se prične. Zadaj na vzvišenem koru zabučé orgle in pevci zapojó. Vse ljudstvo je molilo in nikdo se ni po cerkvi

oziral. Duhovnik šli so tudi na **prižnico** in so nam veliko lepega povedali o preljubem Bogu. Konec maše odprli so **tabernakelj** in so iz njega vzeli zlato **monštranico**, s katero so nam dali blagoslov. Iz cerkve gredé pokazali so nam oče na **pokopališči spominek** naših pradedov.

Doma so me oče pohvalili, da sem se v cerkvi lepo védel. Popoludné šli smo h **krščanskemu nauku** in **litanijam**.“

Gospod učitelj na to pravijo: „Cerkev je hiša Božja. Kadar ste v cerkvi, govorite z Bogom. Hodite radi v cerkev.“

Zvonček.

1.

Ob zori zvonček poje:
Bim bom bim bom bim bom,
Molitve molim svoje,
Na delo hitel bom.

3.

Zvoni „Marijo zdravo“
Bim bom bim bom bim bom,
Zdaj trud in delo mine,
Spočil se jaz tud' bom.

2.

Ob osmih v cerkev vabi:
Bim bom bim bom bim bom,
O pol'dne pa ne zabi
Vabiti me na dom.

4.

Preglasno poje časi:
Bim bom bim bom bim bom,
Veselje se nam glasi,
Tud' jaz vesel naj bom.

5.

Le kadar mrtvim klenka:
Bim bom bim bom bim bom,
Takrat je pesem grenka,
Pa kliče v večni dom.

Bog vse vidi.

»Oče, kaj pa pomeni oko na cerkvenih vratih?« vpraša sin očeta iz cerkve gredé. »To kaže, da Bog vse vidi in vse vé,« pravijo oče. »On nas gleda domá in v cerkvi, po noči in po dnevi, v temi in na svitem. V zemljo, v globoko jamo vidi Božje oko. Tudi v postelji, kjer ležiš, ne moreš skriti se Bogu. Bog vse vidi. Bog nam je dal dušo in telo, torej nam v srcé vidi. On vé, kaj mislimo in želimo. Bog vse vé.«

Tako lepo so oče sina učili. Sin si pa to tudi dobro zapomni in nikoli ne pozabi, da Bog vse vidi in vse vé.

Bog te vidi in vse vé,
Hrani čisto mu srcé!

Uganjka.

Kdo pride prvi v cerkev?

G.

Vas.

Kraj, kjer je več hiš skupaj, imenujemo **vas**. V vasi prebivajo večjidel **kmetje** ali poljedelci; oni obdelujejo polje in redé živino. **Hiše** so zidane ali lesene. Pri vsakej hiši je še **hlev** za domače živali in **skedenj**. Zraven hleva je **svinják** in **gnojišče**. Pokrita so poslopja sè slamo, deskami ali opeko. Skozi vas je **cesta**. Hiše stojé v dveh

vrstah ob cesti. Pri hišah so majhne zagrade za zelenjavo in sadni vrtni. Sredi vasi stoji cerkev in pred cerkvijo košata lipa. Blizo cerkve je zidana šola. Skozi vas teče tudi mali potok. Pri potoku je mlin, v katerem nam mlinar žito melje.

Okoli vasi so polja in travniki. Še dalje proč pa so gozdi, griči in gore.

Kako se imenuje vas, v katerej stoji hiša tvojih starišev? Imenuj sosedne vasi!

Kmet.

Pred vrtom z drevjem zasajenim preljubo hišico imam, obdana s poljem je rumenim, za dom gosposki je ne dam.

Na vrtu z drevjem zasajenem prežlahtno sadje mi zori, na bližnjem polji pa rumenem se zlato klasje mi blišči.

Zeleni travniki dajejo mi klajo za živinico, vinogradi mi pa nesejo prav sladko vinsko kapljico.

O zgodnej zariji grem na delo, pozdravljajo me vse stvari, tu delam pridno in veselo, če tudi čelo se poti.

Če v gozdu sem, če sem na polji, če orjem, sejem, če kosim, mi delo vsako je po volji, hvaležno stvarnika častim.

Uljudni dečki.

Popotnik je šel skozi vas. Več otrok se je igralo na poti. Ko tujec bliže pride, umaknejo se otroci na desno in levo, odkrijejo se in prijazno rekó: „Dober večér!“ „Bog daj“, pravi popotnik in gré dalje. Kar se obrne in vpraša: „Katera pot drži v mesto?“ Otroci glasno odgovoré: „Desna pot!“ Eden pa še za popotnikom gré in ga spremi do urh hribca, kjer mu na tanko pokaže pravo pot v mesto.

Ti otroci so bili uljudni.

H.

M e s t o.

Semèn.

Lenčica je večkrat mater prosila, da bi jo enkrat vzeli sè sabój v mesto. V bližnjem mestu je bil semèn. Ker je bila pridna, storili so jej mati to veselje. Zjutraj zgodaj so naložili poln jerbas sadja in nekoliko masla ter so šli z Lenčico po velikej cesti v mesto prodajat ga. Proti večeru prideti domóv, in Lenčica pripoveduje bratcu:

„V mestu je veliko, veliko hiš. Vse hiše stojé v dolgih vrstah. Visoke so in lepo zidane. Med vrstami so široke in gladke ceste in ulice. Po

cestah drdrali so vozovi in lepe kočije; nikoli še nisem videla tacih. Tudi več **cerkvá** sem videla v mestu. Na širocem prostoru, ki se **trg** imenuje, je bila velika množica kmetских ljudi. Prodajali so živino, meso, žito, mrvo, zelenjavo, mleko, maslo in še veliko družih pridelkov. Tam sve tudi z materjo prodali sadje in maslo. **Rokodelci**, kakor mizarji, kolárji, kovači, ključaničarji, vožárji, usnjárji in drugi, so imeli svoje izdelke na trgu. Videla sem tu veliko gospôde. Rekli so mati, da so to **uradniki** in drugi bogati **meščani** in njihove **gospé**. V hišah na trgu je veliko **prodajalnic**, kjer **trgovci** prodajajo blago za obleko. V drugih zopet prodajajo kavo, sladkor, riž, fige in drugo blago za živež. Opoludné so me peljali mati v **gostilno**, kjer sve dobili dobre juhe. Ko prideve iz gostilne, zaslišim močno ropotanje. Mati pravijo: Boben poje, **vojaki** gredó. Črez trg pride veliko vojakov. Vsi so bili enako oblečeni in puške so imeli na rami. Pred njimi so šli **častniki** in so jih peljali v **vojašnico**. Šla sem z materjo tudi v **lekárno**. Tam jim je **lekárnik** prodal zdravilo, katero jim je ukazal **zdravník** za našega bolnega hlapca kupiti. Iz

mesta gredé šli sve mimo velike bólnice in skozi drevoréd proti domu. Jako lepó je v mestu.

Ljubi bratec, prosi očeta, da te tudi vzamejo v mesto sè sabój!“

Bratec teče k očetu in prosi: „Oče! ali bom šel enkrat z vami v mesto?“ Oče rekó: „Če se boš rad učil, peljal boš z manój našo kravo Lisko v mesto na semèn prodajat.“

I.

Domače živali.

Živali, katere doma redimo, so domače živali. Konj, osel, govedo (krava, vol, tele), ovca, koza, prašič, pes in mačka so štirinogate domače živali.

Kokoš, petelin, purán, golob, gos, raca in pav so domače ptice.

Konj vleče voz in nosi jezdeca. Osel nosi tovor. Krava in koza nam dajeti sladko mleko. Vol vlačí plug. Ovca daje nam meso in volno, prašič pa slanino in meso za klobase. Pes varuje hišo. Mačka lovi miši.

Kokóš nese jajca. Petelin nas rano kliče na delo. Vse domače ptice nam koristijo z mesom in perjem.

Mlado jagnje.

Mlado jagnje, lepo belo, gri za materjo veselo; skače, s parkeljci drobni in protrati se vrti.

Mati pravi: „Ne, ne skakaj, tam po bregu se ne takaj; lahko kam se zaletiš, šibko nožico zdrobiš!“

Jagnje matere ne sluša, rajše samo si poskuša, se prekucne v jamico in si zlomi nožico.

Jagnje nožico zlomilo, glasno klicalo in vpilo:

„Oj otroci, vlogajte
Proje skrbne matere!“

J.

V r t.

Lizika prinesla je v šolo lep šopek pomladanskih cvetic. Učitelj jo vprašajo: „Kje si dobila te zale cvetice?“

Lizika: „Mati so mi jih davi natrgali na našem vrtu. Vrt imamo za hišo. Na enem koncu vrta so **gredice**, kamor mati spomladi, ko sneg skopni, naséjejo: zelje, solato, peteršilj, česenj, čebulo, fižól, peso, repo, grah, redkev, kumare, korenje in drugo **zelenjavo**. Ena gredica je tudi moja. Tam imam: lilije, potonike, nageljne, rožmarin, rudeče rože, modre vijolice, tulipane in druge **cvetice**. Zraven moje gredice je gredica mojega starejšega brata. Tam mu rasto mlada drevesca. Med gredicami so **stezé**. Sredi vrta je **vodnják**, da prilivamo ob suši rastlinam. Ded imajo tudi **čebelnják** na vrtu.

Večji del vrta pa je nasajen sè **sadnim drevjem**. Tam rasto: črešnje, češplje, slive, jablane in hruške. Ob plotu raste **grozdjiče** in **vinska trta**. Oče vsako pomlad trebijo sadno drevje in pokončajo škodljive gosenice. Tudi veliko ptičic

drva za kurjavo. Ogljar dela kôpe in žge oglje. Tesár teše bruna za ostrešje in žagar žaga deske. Vgozdu raste tudi brinje, malínjak, leska in drugo **grmovje**. Na solčnatih krajih so črne in rudeče jagode in druge rastline.

Veeverica je **gozdna žival**. Še veliko družih živali živi po gozdih, kakor: srna, lisica, jazbec, medved in volk. Ščinkovec, strnad, kos, penica, lisček in kukavica oživljajo gozd sè svojim petjem. Svoja gnjezda imajo v grmovji in po drevji. Gnjezd ne smem podirati. Sova hodi po noči na lov in vpije uhu! Iz gozda hodi tudi jastreb kuretnino krast. Po skalnatih robovih greje se gaščerica in strupeni gad.

Hvaležna Ančika.

Ančika je neki poletni dan sedela pred hišnimi durmi in mislila na svoje ljube stariše. Premišljuje, kaj so jej že vse dali in jej še dajejo: živež, obleko in dokaj družih reči. Tudi se spominja, kako so ji prijazni in jo imajo radi, če je pridna in jih rada uboga. Misli si: „Stariši mi dajo vsak dan toliko dobrega; kaj bi jim li jaz dati mogla?“ Spomni se, da je pod bližnjim hribcem pred dvema dnevoma videla na pol zrele jagode. K materi gre v hišo in pravi: „Ljuba mati, prosim, pustite me tje-le pod hrib; grem nekaj

iskat, kmalu se vrnem.“ Mati jej dovolijo. Ančika gre pod hrib in natrga dva lepa šopka jagod, ter gre veselo domov.

Oče in mati sta ravno pred hišo, ko Ančika pride izpod hriba. K njima stopi in pravi: „Oče, mati! nekaj sem vama prinesla!“ in dà jima vsakemu šopek rudečih jagod.

Ančika je bila svojim starišem hvaležna. Hvaležno srcé je ljubo Bogu in ljudém.

Ptica.

1.

Oj deček hudobni!
Zakaj me loviš,
Ter v kletko me tesno
Zapreti želiš?

3.

Na prostem mi perje
Lepo je svitlo,
In petje mileje
Ko v kletki bi b'lo.

2.

Če perje in petje
Ti moje je všeč,
Na prostem me pusti,
Ne lovi me več!

4.

Ti tudi na prostem
Najbolj si vesel,
Zaprt pa bi v ječi
Gotovo ne pel.

5.

Če sebi le dobro,
In srečo želiš,
Glej drugim da tudi
Le dobro storiš!

Uganjka.

Pomladi dišim, po letu hladim, jeseni redim, po zimi gorim.
Kaj je to?

in v **snope** zvežejo. Hlapci snopovje na vozove naložé in je zvozijo v **kozólec**. Suho snopovje **mlatiči** v skednji s **cepi** omlatijo. Zrnje očistijo **slame** in **plev** in je znosijo v **žitnico**. Žito zmelje mlinar v **moko** in **otróbe**.

Po travnikih raste **trava**. **Kosci** jo s **kosó** pokosé. **Grabljevke** jo z **grabljami** pograbijo. **Senó** in **otavo** z **vilami** naložé na vozove in je zvozijo na hlev. Po polji in travnikih raste veliko **cvetic**. Imenújte nekatere?

Tudi živali, kakor: **zajec**, **krt**, **miš**, **jež**, — **skorjanec**, **senica**, **krokar**, **gaščerica**, **belouška**, **žabe**, **metulji** in veliko družih živi po polji in travnikih.

Katera orodja potrebuje kmet na polji?

Cvetice.

Mihec se pred rožnim grmom ustavi in reče svojim sestricam: „Pač je roža najlepša cvetica!“ Marica zavrne: „Saj je limbar ravno tako lep kakor roža. Meni se obe najbolj dopadate.“ Anica pa reče: „Kaj še? vijolice so najlepše! Ali jih nismo pomladi najrajši trgali?“

Mati, ki so ta razgovor poslušali, rekó: „Vse tri cvetice, o katerih se pogovarjate, so lepe podobe treh prav lepih čednosti. Modra vijolica je podoba ponižnosti; beli limbar

je podoba nedolžnosti in rudeča roža vas spominja dobrote srcá, ter vam pravi: Srcé vaše naj gori v ljubezni do pre-dobrega nebeškega Očeta.“

*Ponižnost, nedolžnost, dobrotá srcá
Med vsemi bogastvi še največ veljá.*

Ženjica.

1.) Pšenica je zrela in klasje polnó, jaz srp bom vihtela z veselo rokó.

2.) In venkaj na polje pred dnevom hitim in dobre sem volje, ko žet' se učim.

3.) Ko srp moj zapoje, mi reže ko strup in pesmica moja oživlja mi up.

4.) Pod srpom podira se klasje težkó, zastonj se upira in maje z glavó.

5.) Ženjica sem pridna, za klasje skrbim, in ko je požeto, Boga počastim.

Uganjka.

Štirje se po vasi gonijo, pa drug družega ne vjame; kdo so ti?

L.

G o z d.

Če gremo črez polje in travnike, pridemo v gozd. Tu so drugačna drevesa, kakor na vrtu. To drevje néma sadja. **Gozdna drevesa** so: smreka, jelka in bor. Na mesto listja imajo igle. Bukva, hrast, lipa, topol in breza pa so listnata drevesa. Drvár naseka iz tega drevja

nam prepéva na vrtu in po drevji uničujejo škodljive mrčese.“

Učitelj: „Kako pa privabite koristne ptičice, da jih imate toliko na vrtu?“

Lizika: „Po zimi, ko je vse sè snegom pokrito, natresemo jim za hišo zrnja, da ne poginejo od lakote, zato vse leto ostanejo pri nas.“

Učitelj: „Prav je tako! Delajte tako, kakor pridna Lizika, in imeli boste po vrtilih veliko ptičic in obilno sadja.“

Odkritosrčni Ivan.

Mati z Ivanom v mraku sedé v hiši. Oče pridejo z vrta v hišo.

Oče: »Kaj sem videl na vrtu! Mlada drevesca mi je nekdo oškodoval!«

Mati: »Kdo je li to storil?«

Oče: »Ivan, ali si ti koga videl na vrtu?«

Ivan: »Oh, ljubi oče! jaz sem bil na vrtu in sem to škodo naredil. Odpustite mi, saj nikoli več ne bom kaj takega storil!«

Oče: »Bodi za zdaj, ker si odkritosrčno povedal, da si ti to storil.«

Odkritosrčno dolg spoznaj,
Nikoli nič se ne zlagaj.

Ptica in deček.

1.

**Kdo te ptiček mali
Peti je učil,
Kje si tako lepe
Pesmice dobil?**

2.

**„Kdo učil me petja
Rad bi deček znal?
Male moje pesmi
Mi je stvarnik dal.“**

3.

**Kje li ta stanuje,
Da poiščem ga,
Da enakih pesmi
Tudi meni da?**

4.

**„V dobrem srcu biva,
Ljubi deček ti,
Dobremu otroku
Pesmi podeli.“**

Uganjke.

Katera glava nima lic?

Koliko grahov gré v en lonec?

Kdaj kmet répo seje?

K.**Polje in travnik.**

Okoli vasi, trgov in mest so lepa polja in zeleni travniki. Na polji so njive. Kmet orje njivo s plugom. Na njivo seje pšenico, rež, ječmen, prosó, ajdo, oves in lan. Tudi sadi krompir in koruzo. Posejano njivo povlači z brano. Iz semena vzraste lepo **žito**. Plevice je oplevejo. Po letu žito dozori. Ženjice je sè srpi požánjejo

*M.***V o d a.**

Voda je tekoča. Izvira v studencih, teče v potokih in rekah čez travnike, gozde, vasi in mesta. Stoječa voda je v ribniku, jezeru in v velikem morji. Reke se stekajo v morje. V vaséh in mestih so čez potoke in reke brvi in mostovi. Kjer ni vode, izkopljejo vodnjake. Pri vodi je mlin in žaga. Nad mlinom je jez. Jez obrača vodo na kolesa, da more mlinar mleti. Voda goni tudi fužine. Na potoku pere perica perilo in usnjár izmiva kože. Ribič loví v vodi s trnkom ali mrežo ribe in rake. Po vodi plavajo gosi in race. V lužah in ribnikih ragljajo žabe. Po vodi se vozimo s čolnom. Po morji vozijo mornarji blagó in ljudi v ladijah in parobrodih v daljne kraje. Po zimi voda zmrzne, naredí se led.

Voda je potrebna ljudem, živalim in rastlinam. Vodo pijemo. Z vodó se umivamo. Vodo potrebujemo pri kuhi. Po letu se v vodi kopljemo. Kadar nastane požár, gasimo ogenj z vodó.

Če mi je vroče, ne smem mrzle vode piti.

Katere potoke, reke in jezera poznate?

Mlin.

- 1.) Ropoče mlin v dolu nad bistro vodó: klip, klop!
Da daleč okoli se sliši koló: klip klop!
In v mlinu pa noč in dan mlinar budi
In z belo nas moko on vse preskrbí.
- 2.) Kolesa vrté se in kamne ženó: klip, klop!
Pšenico da zmeljejo v moko drobnó: klip, klop!
Kaj mati potem pa iz moke storé,
Zapomni si dete in dobro to vé.
- 3.) Če mnogo jeseni da zrna poljé: klip, klop!
Vesela potem se kolesa vrté: klip, klop!
Če polje nebeški Bog blagoslovi,
Se sile in lakote bati nam ni.

Bučelica in golobček.

Bučelica je padla v vodico. Golobček to vidi. Hitro s kljunom peresce od vejice odtrga in ga v vodico spusti. Bučelica peresce srečno doseže in ž njim iz vodice prigo-mazi. Golobček zopet sede na drevo. Mimo pride lovec in ugleda golobčeka na drevesu. Hitro vzame puško z rame, pomeri in hoče vstreliti. Bučelica pa pribrenčí in lovca v roko piči. Lovcu roka omahne, puška počí v stran in golob-ček vesel z drevesa zleti.

Otroci! ta drobna živalica naj vas uči hvaležnosti do svojih dobrotnikov!

Uganjka.

Bratec na brateu stoji,
Zobljeta zrna jedí.
Eden jih mane,
Drug' se ne gane.

gibčne ribe. Vsaka stvar se veseli krasne pomladi. Tudi otroci skačejo po vrtu in trgajo lepe cvetice.

Drugi letni čas je **poletje**. Po letu zori žito na polji, sadje po vrtilih; poletje daje starim in mladim rudeče črešnje, rumene slive, sladke hruške in drugo sadje.

Tretji letni čas je **jesén**. Jeseni se veseli kmet in gospod. Kmetje so veseli rumenega žita; otrokom je všeč sladko grozdje in drugo sadje. Jesén napolni kmetom skednje in shrambe.

Četrty letni čas je **zima**. Po zimi počiva priroda. Zemlja dobi belo odejo, sneg pokrije hribe in doline. Mrzel veter piše in po oknih rastejo ledene cvetice. Kmet počiva v toplej izbi in vesel pričakuje ljube pomladi.

Uganjka.

Hrast ima dvanajst vej; na vsakej veji so po štiri gnjezda; v vsakem gnjezdu je po sedem mladih ptičev in vsakemu ptiču je drugače imé. Kaj je to? * * *

1.) Jablane, hruške in druge cepé cepi v mladosti za stare zobé.

2.) Bolj ko bo pridna po zimi predica, delj bo rožljala pod palcem petica.

3.) Natora jeseni pretrudna zaspi, zato se spomladi vesela zbudi.

P.

Šolske postave.

1.) Hodi v šolo rédno, mirno in o pravem času!

2.) Bodi čedno in spodobno oblečen!

3.) Nosi sabój samo potrebne reči in priprave!

4.) Vse svoje prednike in učitelje uljudno pozdravljaj, spoštuj jih in bodi jim pokoren!

5.) V šoli hodi tiho in mirno na odkazani prostor in ne poškoduj ničesar!

6.) Pri uku glej na učitelja in na delo, bodi pazen, govóri samo kadar si vprašan in vselej lepoglasno in pravilno!

7.) Govóri resnico, bodi pošten, miroljuben in po-
strežen!

8.) Hodi mirno iz šole in nikjer ne razgrajaj!

9.) Svoje naloge izdeluj pridno in o pravem času!

10.) Čislaj božja dela v prirodi in ne trpinči nikoli
nobene živali!

Cesarska pesem.

*Bog ohrani, Bog obvari
Nam cesarja, Avstrijo!
Modro da nam gospodari
S svete vere pomočjo!
Branimo mu krono dedno
Zoper vse sovražnike:
S Habsburškim bo tronom vedno
Sreča trdna Avstrije!*

*Za dolžnóst in za pravico
Vsak pošteno, zvesto stoj;
Če bo treba, pa desnico
S srčnim upom dvigni v boj!
Naša vojska iz viharja
Prišla še brez slave ni: —
Vse za dom in za cesarja,
Za cesarja blago, kri.*

*In s cesarjem zaročnica
Ene misli in krvi,
Vlada milo cesarica
Polna dušne zlahtnosti.*

Mati: »Bogá ne moremo videti. On je duh in je nevidljiv.«

Tomaz: »Ali Bog vé, kaj se na svetu godí?«

Mati: »Bog vse vé, tudi to, kar misliš.«

Tomaz: »Ali Bogá veseli, če se jaz pridno učim?«

Mati: »To ga jako veseli.«

Tomaz: »Ali je Bogú všeč, če vas in očeta rad ubogam?«

Mati: »Všeč mu je, všeč; to je tudi zapovedal.«

Tomaz: »Mati, jaz vas bom vedno rad ubogal in tudi očeta, da me bo Bog rad imel.«

Mati: »Vselej delaj tako, ljubi sinek in sam boš vesel in oče, jaz in ljubi Bog bomo veselje imeli s tebój.«

O.

Č a s.

Kadar solnce vzhaja, **jutro** je. Zjutraj zgodaj vstajam, oblečem se, umijem, počešem in molim jutranjo molitev. Mati mi dajo zajutrek. **Ura**, ki jo imamo na steni obešeno, kaže, kdaj je pravi čas v šolo iti. Kadar solnce stoji najviše, je **poludné**. Ura bije dvanajst in zvoni poludné. Po poludné gré solnce vedno niže in zahaja **zvečer** za goré. Mračí se in nastane **noč**. **Zvečer** večerjam, molim večerno molitev in grem

spat. Kadar po noči ura kaže dvanajst, je polunoči.

Dan ima štiri in dvajset ur. Sedem dni je en **teden**. Dnevi tedna so: nedelja, ponedeljek, vtorek, sreda, četrtek, petek in sobota.

Čyetero tednov je en **mesec**. Dvanajst mesecev je eno **leto**. Meseci so: prosinec (januar), sečán (februar), sušec (mare), mali traven (april), veliki traven (maj), rožnik (rèžni cvet, junij), mali srpan (julij), veliki srpan (avgust), kimo-vec (september), vinotok (oktober), listopad (november), gruden (december).

Leto ima štiri letne čase: pomlad, poletje, jesen in zimo.

Uganjka.

Katera ura nima koles?

Lahko noč!

Lahko noč! Daj nam Bog svojo pomoč!

Ker smo delo dokončali, da bi tudi sladko spali.

Trud in delo je zdaj proč, lahko noč!

Letni časi.

Prvi letni čas je pomlad. Solnce gorko sije z vedrega neba. Polje zelení, drevje cvete, gozdi in travniki dobivajo zeleno obleko. Po tratah cvetó pisane cvetice, po logih pojó drobne ptice, po vodi švigajo

N.

Zemlja in zrak.

Na zemlji vidimo vrte, polja, travnike in gozde. Zemlja je ravna ali gorata, torej vidimo ravnine, hribe, goré in doline. Po dolinah tekó potoki in reke.

Ljudje prebivajo po vaséh, trgih in mestih. Od ene vasi do druge so pota in ceste. **Živali** živé pri hišah, na polji in v gozdu, plavajo po vodi in letajo po zraku.

Kjer je rodovitna prst, je veliko **rastlin**. Iz zemlje kopljejo rudarji premog in različne **rude**. Iz rud se dobiva železo, svinec, živo srebro, baker in druge kovine. Kamenje in apno rabi zidár. Kaj dela zidár? Iz ilovice dela opekar opeko in lončár lonce in sklede. Čemu nam je opeka?

Povsod na zemlji je **zrak**. Zraká ne vidimo ali čutimo ga, kadar je veter. Zrak dihamo. Brez zraka bi ne mogli živeti. V zraku vidimo meglo in oblake. Iz oblakov Bog pošilja dež. Dež oživlja rastline. O hudi uri šviga blisk in bobni grom. Potem se vlije ploha. Včasih pa

pada celó toča in uniči žito na polji. Po zimi gre **sneg** in pokrije vso zemljo.

Na modrem **nebu** vidimo po dnevi svitlo **solnce**. Solnce razsvetljuje in ogreva zemljo. Po noči nam sveti bleda luna ali **mesec** in brezštevila množica **zvezd**. Kako lepa je vsa **priroda!**

Snežec.

Snežec beli vse pobéli
Čez dolino in goró,
Čista njega je belina,
Še čistejša kot srebró.

Kakor snežec čisto beli
Vsi bodimo zmiraj mi,
V djanji in na duši celi
Polni lepih čednosti.

Uganjki.

V grdém vremenu se sprehajam, v lepem v kotu ležím.

* * *

Če prideneš, manjše je; če odzameš, večje je. Kaj je to?

Kje je ljubi Bog domá?

Tomaz: »Kje biva ljubi Bog, o katerem ste mi že toliko pripovedovali?«

Mati: »Ljubi Bog biva v nebesih, pa je tudi pri nas na zemlji. O nas vse rad ima in vsi smo njegovi otroci.«

Tomaz: »Ali sem tudi jaz njegov otrók?«

Mati: »Tudi ti si njegov otrók; on tudi tebe rad ima.«

Tomaz: »Ali moremo Bogá videti?«

Kar se more v srečo šteti,
Večni Bog naj podelt:
Franc Jožefu, Lizabeti,
Celi hiši Habsburški!

Vošilo.

Premili starši!

Dobri Bog naj Vam povrne vse dobrote,
katere ste mi do sedaj izkazali. Povrne naj Vam
jih z brezskrbnim življenjem, veseljem, zadovolj-
nostjo, zdravjem in srečo. Obljubujem Vam trdno,
da Vam nobenih težav in skrbi ne bom delal,
temveč, da bom čez dalje boljši, ter Vam bom po-
kazal, kako odkritosrčno Vas ljubi in spoštuje

Vaš

hvaležen sin

A. A.

V Ljubljani, 19. marca 1880.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

000155

00000375645